
Mersida SUĆESKA¹

Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja kao vid generalne prevencije kriminaliteta u oblasti poreskog i carinskog sistema BiH

Law Of System Indirect Taxation Like Generaly Pervation Of Crime In Area Of Taxion And Coustoms In BiH System

Sažetak

Uzimajući u obzir Deklaraciju Upravnog odbora Vjeća za implementaciju mira donesenu 30 januara 2003 godine, a u vezi ekonomskih reformi u Bosni i Hercegovini, uvođenje jedinstvene carinske uprave i poreza na dodatu vrijednost (u daljem tekstu: PDV-a) na državnom nivou, predstavljaju suštinski dio ovog procesa reformi. S tim u vezi i Evropska unija insistira na ovoj reformi prije nego što bude razmatrala zahtjev Bosne i Hercegovine u procesu stabilizacije i pridruživanja. U skladu sa navđenim u BiH je donesen: «Zakon o sistemu indirektnog² oporezivanja u BiH³», osnovana je Uprava za indirektno oporezivanje sa sjedištem u Banja Luci.

Karakteristike primjene PDV-a su raznorodne i ogledaju se u određenim faktima: poreski sistem zasnovan na PDV-u ostavlja mnogo manje prostora za eventualne zloupotrebe, odnosno manja je mogućnost da se izbjegne plaćanje poreza; za legalne poslove PDV donosi olakšanje, jer se poreski teret ravnomjernije raspoređuje na sve poreske obveznike; način izvođenja poreske utaje sada je krajnje dekadentan kroz otvaranje brojnih firmi (fiktivnih) za «čišćenje» poreza, pranje novca i sl. , izdavanjem narudžbenica sa izjavama

¹ Mr. sc., viši asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

² Pojam «indirektni porez» odnosi se na uvozne i izvozne dadžbine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i poreze na promet i putarine.

³ «Službeni glasnik BiH», broj 44/03

da su proizvodi namjenjeni daljoj prodaji u fiktivnim transakcijama s ciljem gubljenja traga oporezivim proizvodima i sl; kao jedan od instrumenata ekonomske politike PDV pospješuje priliv stranih direktnih investicija.

Sam proces uvođenja PDV-a je obiman i dugotrajan posao tako da se njegova implementacija u BiH očekuje početkom 2006 godine⁴. Efekti na vanjskotrgovinski bilans su pozitivni, jer naplaćivanjem poreza na dodatu vrijednost neposredno po uvozu štiti se domaća proizvodnja od niskih cijena uvezenih proizvoda kroz deprecijaciju usljed gubljenja porijekla proizvoda radi poreske utaje.

Predstojeće reforme u oblasti carinskog sistema su: jedinstvena carinska služba na državnom nivou koja će vršiti naplatu carinskih prihoda i suzbijanje carinskih utaja, krijumčarenja isl. ; navedeni zakon⁵ propisuje organizaciono restrukturiranje i to u pogledu: organizacione strukture, racionalizacije osoblja u glavnom uredu, ispostavama, filijalama i standardu pružanja usluga poreznim obveznicima, kao i kadrovske strukturi uposlenih koja ne odgovara potrebama carinske službe, koja je trenutno glomazna, tromo i neefikasna; dalja modernizacija carinske službe sa potpunom zastupljenosti ASSUCYDA sistema i bržim carinskim procedurama. Dakle, potpuna implementacija Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH donijeće reforme poreskog i carinskog sistema s ciljem smanjenja svih oblika kriminaliteta u njima, a povećanjem budžeta države i njenih korisnika.

Ključne riječi: porezi, carine, sistem

Summary

According to Declaration of Steering committee Council for implementation of peace legislated 30 januara 2003, because of economic reforms in Bosnia and Herzegovina, to introduce united customs and tax administration and value added tax (VAT) on the state level to introduce important part of this proces of reforms.

In the same way European Community insists on this reforms.

In this cease B&H legislated these laws and reforms:

1. «Law of system indirect taxation in B&H», with customs and tax-VAT on the state level, and to restore system of charge and distribution on budget of B&H, Federation, RS and District on the legal way.

⁴ Paddy Ashdown, Konferencija o investiranju u BiH, Mostar, 26-27. 03. 2004

⁵ «Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH», «Službeni glasnik BiH», broj 44/03

2. Management for indirect taxation was established in Banja Luka with first president of steering committee mr. Joly Dixson.

3. the management must have unique account for money distribution.

Characteristics for application of VAT:

- With VAT there is a less way for tax evasion. Tax evasion is very popular in many firms: off shore,- non-existent for «laundry money», don't pay tax etc.
- we are waiting for implementation of VAT bigining 2006, because it is very slouly and dificult procedure of implementation.

Expect reforms in customs systems B&H:

- Unique customs administration on the state level,
- Organization of customs administration with organized customs house,officers, works. . .
- Establishing a system of information managing compatible with European Union in the aim of inter-connecting with ASYCUDA and rendering of high quality services customs procedures.

Reforms of tax and customs systems will bring bigger budget in this country and the level of corruption, smuggling and crime will be lower.

Key words: taxes, coustoms, system

1. Uvodne napomene

Globalizacija uz sve ekonomske i druge prednosti koje sa sobom nosi dovodi i do porasta kriminala. Tome naročito doprinosi kako se većina ekonomskih i političkih stručnjaka iz EU slažu slobodan protok ljudi, roba i kapitala kroz zemlje regiona u kojima ne postoje čvrste ili uopće ne postoje barijere. U svemu tome i BiH je nezaobilazna. U tom pravcu su u Deklaraciji Upravnog odbora Vjeća za implementaciju mira od januara 2003 godine preporučene ekonomske reforme, koje će uticati na smanjenje privrednog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini. S tim u vezi i EU insistira na ovoj reformi prije nego što bude razmatrala zahtjev BiH u procesu stabilizacije i pridruživanja.

2. Proces reformi

Suštinski dio navedenog procesa reformi čini:

1. uvođenje jedinstvene carinske uprave na državnom nivou i
2. poreza na dodatu vrijednost (u daljem tekstu: PDV-a) na državnom nivou.

U tom pravcu, a u skladu sa navedenim u BiH je donesen:

1. «**Zakon o sistemu indirektnog⁶ oporezivanja u BiH⁷**» je značajan korak ka uspostavi sistema carina i PDV-a na državnom nivou, kao i uspostavljanju sistema naplate i raspodjele prihoda na osnovu indirektnog poreza prema budžetima BiH, Federacije, Republike Srpske i Distrikta na transparentan način. Inače, PDV funkcioniše u gotovo svim evropskim zemljama tako da je njegovo uvođenje na državnom nivou uslov za priključenje BiH porodici evropskih naroda. Trenutno se u BiH debata vodi o visini stopa PDV-a, dok nema nikakvih dilema o potencijalnim koristima od njegovog uvođenja, a buduća iskustva će pokazati najbolje modalitete njegove raspodjele. Inače sadašnji sistem prikupljanja poreza pokazao se kao neefikasan, jer postoje mogućnosti njegovog neplaćanja. Dakle, bitna razlika između poreza na promet i poreza na dodanu vrijednost je u tome što se porez na promet prikuplja na mjestu krajnje (malo) prodaje, a ne u procesu robnih transakcija, dok se PDV primjenjuje u svim fazama distribucije robe.

2. Osnovana je **Uprava za indirektno oporezivanje** sa sjedištem u Banja Luci, i imenovan prvi predsjedavajući Upravnog odbora Uprave, g-din Joly Dixon⁸. Njena organizaciona struktura se vidi na slijedećoj shemi:

Od ostalih zadataka koje treba realizovati u zadatom roku prioritetni su sljedeći:

1. Uprava treba da vodi jedinstven račun, tj. svi prihodi po osnovu indirektnih poreza uplaćivat će se na jedinstveni račun, koji će biti operativan kada stupi na snagu zakon kojim se regulišu metode uplaćivanja na jedinstveni račun, kako bi se dalje mogli alocirati modaliteti raspodjele.

⁶ Pojam «indirektni porez» odnosi se na uvozne i izvozne dadžbine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i poreze na promet i putarine.

⁷ «Službeni glasnik BiH», broj 44/03

⁸ Odluka Visokog predstavnika, «Službeni glasnik BiH» broj 3/04.

2. Primjena PDV-a:

Primjena PDV-a podrazumjeva da se roba oporezuje odmah po izlasku iz fabrike, ili prije nego što stigne do prodavca, koji proizvođaču plaća vrijednost robe u koju je već uključen PDV. Dalje, proizvođač je obavezan da iznos poreza primljen od prodavca uplati poreskoj upravi. Postupak je isti i u slučaju prenosa robe od prodavca do kupca. Dakle, na formiranu prodajnu cijenu se obračunava PDV, i to je cijena koju kupac plaća prodavcu. Prodavac je dalje dužan poreskoj upravi uplatiti iznos poreza koji je naplatio kupcu umanjen za iznos koji je već platio proizvođaču, a koji je proizvođač bio dužan uplatiti poreskoj upravi. U slučaju izvoznih poslova poreska stopa je ravna nuli, dok na uvezenu robu uvoznik plaća porez u skladu sa poreskim sistemom svoje zemlje. Sa stanovišta kupca PDV zamjenjuje dosadašnji porez na promet. Iz svega proizilazi da primjena PDV-a daje:

- manje prostora za poreske utaje, za djelovanje fiktivnih firmi,
- za legalne poslove PDV donosi olakšanje, jer se poreski teret ravnomjernije raspoređuje na sve poreske obveznike, naplaćuje se odmah tako da je državni budžet obezbjeđen,
- kao jedan od instrumenata ekonomske i poreske politike PDV pospješuje priliv stranih direktnih investicija,
- efekti na vanjskotrgovinski bilans su pozitivni, jer naplaćivanjem poreza na dodatu vrijednost neposredno po uvozu štiti se domaća proizvodnja od niskih cijena uvezenih proizvoda kroz deprecijaciju usljed gubljenja porijekla proizvoda radi poreske utaje,
- sam proces uvođenja PDV-a je obiman i dugotrajan posao tako da se njegova implementacija u BiH očekuje početkom 2006 godine⁹, najkasnije.

2.1. Predstojeće reforme u oblasti carinskog sistema

U skladu sa predstojećom organizacijom Uprave za indirektno oporezivanje, a prema naznačenoj shemi, neophodne su reforme u oblasti carinskog sistema, koje će obuhvatiti:

1. Izmjene i dopune Zakona o carinskoj politici BiH
2. Implementaciju nove organizacije carinske službe na državnom nivou – reorganizacija i smanjenje broja organizacionih jedinica: carinarnice, ispostave, referati odjeljenja. Prema priloženoj slici 1. i 2. evidentno je da sada na području FBiH postoji Carinska uprava sa 10 carinarnica i svim nižim organizacionim jedinicama, kao što

⁹ Paddy Ashdown, *Konferencija o investiranju u BiH, Mostar, 26-27. 03. 2004*

su ispostave, referati i odjeljenja, dok je na području RS-a osnovana Republička uprava carina sa 8 carinarnica i svim organizacionim jedinicama, kao i odvojeno djelovanje Distrikta Brčko, što sve čini ogroman aparat na maloj državnoj teritoriji.

3. navedeni zakon¹⁰ propisuje organizaciono restrukturiranje i to u pogledu: organizacione strukture, racionalizacije osoblja u glavnom uredu, ispostavama, filijalama i standardu pružanja usluga poreznim obveznicima, kao i kadrovskoj strukturi uposlenih u cilju poboljšanja kvaliteta, da bi kadar bio visokostručan, odgovoran, depolitiziran.
4. dalja modernizacija carinske službe sa potpunom zastupljenosti ASUCYDA sistema na cjelom prostoru BiH kako bi se pratio ulazak i kretanje carinske robe do njenog konačnog odredišta. Asucyda će poboljšati i ubrzati carinske procedure.

3. Jedinstvena carinska služba na državnom nivou koja će vršiti naplatu carinskih prihoda i suzbijanje carinskih utaja i kriminalnih aktivnosti koje su vezane za: krijumčarenja roba, prodaju robe na crnom tržištu, pranje novca putem banaka is l.

Dosadašnja praksa je pokazala da su utaje carinskih i drugih dadžbina posljedica:

- a) postojanja dvije Carinske uprave entiteta, i Distrikta Brčko.
- b) utaje kao posljedica neobjektivnog tumačenja zakonske regulative (što zavisi "ko je obveznik"),
- c) carinske i druge utaje kao posljedica organiziranog kriminala u jugoistočnoj Evropi, koji je nalazio pogodno tlo i u BiH, kako zbog svega prethodnog tako i zbog neadekvatne zaštite granica, što se vidi iz priložene karte 1.)
- d) Sve više se stvaraju pretpostavke za njegovo sužavanje, jer DGS postaje efikasnija za 4 godine postojanja.

Prema navedenom evidentno je da postoji još uvijek širok prostor za one koji su vješti kriminalu i korupciji, jer prema podacima Svjetske banke carinska administracija je prva na rang listi korumpiranih, tako da se što prije mora raditi na popravljanju ovog stanja.

¹⁰ "Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH", «Službeni glasnik BiH», broj 44/03

3. Zaključna napomena

Dakle, očekuje se da će potpuna implementacija Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH donijeti reforme poreskog i carinskog sistema s ciljem smanjenja svih oblika kriminaliteta u njima, a povećanjem budžeta države i njenih korisnika, što je bio i cilj njegovog donošenja.

O prednostima i nedostacima ovog Zakona u ovom momentu je preuranjeno donositi zaključke, ali onaj ko bude čitao moj rad vidjet će da se ja time bavim, i da sam već sada na osnovu uporednih pokazatelja došla do zaključka da ovaj zakon ima budućnost, i da će se putem dosljednog primjenjivanja suzbiti faktori koji nisu u dovoljnoj mjeri sputavali organizirani privredni kriminal.

Ocjenjuje se da je višestruko značajno sa kriminalističkog aspekta, da se na ovom skupu ukaže na suštinu ovih problema, čije rješenje neće moći biti uspješno ako se u njega dovoljno ne uključe i diplomirani kriminalisti, onakvi kakve obrazuje ovaj fakultet.

Oni mogu da djeluju po 3 osnova: prevencija, otkrivanje i predlaganje mjera za suzbijanje naznačenih nezakovitosti koje nanose moralne i finansijske štete BiH.

Isto tako nezaobilazna su i istraživanja, gdje će oni naučno spoznati njegove uzroke i predlagati njihovo suzbijanje. U tom smislu treba gledati i pozitivno zakonodavstvo BiH sa posebnim osvrtom na Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH.

Prilozi:

UPRAVA ZA INDIREKTNO OPOREZIVANJE

CARINARNICE FCU BIH

CARINARNICE RUC BIH

